

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2016 r., zapadłym w sprawie z wniosku Miasta Ł. z udziałem Z. W., A. W., J. W., A. S., K. S., E. T., M. S., N. S., A. C., J. S. i R. S. o zmianę postanowienia z dnia 21 stycznia 2013 r. o stwierdzeniu nabycia spadku po K. J. (1) wydanego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie I Ns 1036/12, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi oddalił wniosek.

Sąd I instancji ustalił, że postanowieniem z dnia 21 stycznia 2013 r., wydanym w sprawie I Ns 1036/12, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi stwierdził, że spadek po K. J. (1), zmarłym w dniu 10 sierpnia 2011 r. w Ł. i ostatnio stale tam zamieszkałym, na podstawie ustawy nabyło w całości Miasto Ł., które było uczestnikiem tego postępowania, a odpis wniosku wraz z zawiadomieniem o terminie rozprawy doręczono mu w dniu 12 grudnia 2012 r. W tym stanie rzeczy wniosek o zmianę postanowienia spadkowego został uznany za niezasadny, gdyż w myśl art. 679 § 1 k.p.c. ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku może tylko wówczas żądać zmiany zapadłego tam orzeczenia, gdy żądanie swe opiera na podstawie, której nie mógł tam powołać, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, kiedy tę możliwość uzyskał. Uczestnik taki winien więc przede wszystkim przedstawić fakty dowodzące niemożności wcześniejszego powołania podstaw uzasadniających zmianę postanowienia, a zaniechanie podania przyczyn niepozwalających powołać tę podstawę w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku prowadzi do oddalenia wniosku. Zdaniem Sądu meriti, z okoliczności sprawy niniejszej wynika, że Miasto Ł. było uczestnikiem postępowania spadkowego – choć całkowicie bezczynnym – a pierwsze działania zmierzające do ustalenia faktów i dowodów świadczących o tym, że nie jest ono w rzeczywistości spadkobiercą K. J. (1), podjęło dopiero w następstwie wydanego postanowienia z dnia 21 stycznia 2013 r. Jednocześnie wnioskodawca nie wskazał żadnych okoliczności uzasadniających niemożność powołania tych faktów i dowodów już w postępowaniu spadkowym, w którym uczestniczył, co powoduje, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż był on osobą uprawnioną do złożenia wniosku o zmianę postanowienia spadkowego, skoro jedyną przyczyną niepowołania w poprzednim postępowaniu twierdzeń i dowodów zawartych we wniosku była jego bierność i brak zainteresowania wynikiem sprawy. Sąd podniósł, że postępowanie uregulowane w art. 679 k.p.c. nie może być wykorzystywane jako środek zmierzający do usunięcia tego rodzaju bezczynności, nieuzasadnionej przeszkodami obiektywnymi, które uniemożliwiły uczestnikowi postępowania spadkowego powołanie okoliczności mających wpływ na ustalenie przez Sąd odmiennej podstawy lub porządku dziedziczenia.

Apelację od tego postanowienia złożył wnioskodawca, zaskarżając je w całości i domagając się jego uchylenia wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, a także zarzucając:

- naruszenie art. 6 k.p.c., art. 670 k.p.c. i art. 679 § 1 k.p.c. wskutek przyjęcia, że wnioskodawca nie wykazał podstaw zmiany postanowienia stwierdzającego, że nabył on spadek po K. J. (1);
- błędną interpretację art. 1015 k.c. poprzez przyjęcie, że uczestnicy postępowania dowiedzieli się o swoim tytule powołania do spadku po K. J. (1) na rozprawie;
- naruszenie zasad ekonomiki procesowej poprzez niepodjęcie czynności zmierzających do usunięcia niedociągnięć wniosku o zmianę postanowienia spadkowego na etapie przygotowania rozprawy, nakładanie na wnioskodawcę szeregu zobowiązań i prowadzenie postępowania przez 3 lata.

W odpowiedzi na apelację uczestniczka postępowania A. C. wniosła o jej oddalenie.

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 16 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zawiadomił o toczącym się postępowaniu K. J. (2) i B. J..

Na rozprawie przed Sądem Okręgowym w Łodzi w dniu 3 lipca 2017 r. uczestniczka postępowania A. C. wniosła także o zasądzenie na jej rzecz od skarżącego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy ustalił dodatkowo następujące okoliczności faktyczne:

W dniu 16 stycznia 2014 r. do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi wpłynął wniosek K. J. (2) o stwierdzenie nabycia spadku po K. J. (1), zmarłym w dniu 10 sierpnia 2011 r. w Ł. i ostatnio stale tam zamieszkałym. Postanowieniem z dnia 8 maja 2014 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, wydanym w sprawie I Ns 54/14, stwierdził, że spadek ten nabyły na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza wnuki spadkodawcy: K. J. (2) i B. J. po 1/2 części każde z nich, a ponadto zarządził sporządzenie spisu inwentarza majątku spadkowego, zlecając to Komornikowi Skarbowemu w Urzędzie Skarbowym Ł. w Ł.; orzeczenie to jest już prawomocne (wniosek, k. 2-3 załączonych akt I Ns 54/14 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi; postanowienie, k. 36 załączonych akt I Ns 54/14 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesiona apelacja skutkowałą uchycieniem zaskarżonego orzeczenia, choć nie było podstaw, by przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Istotna dla rozstrzygnięcia sprawy okazała się okoliczność ustalona dopiero w toku postępowania odwoławczego, a mianowicie fakt, że po wszczęciu postępowania w sprawie niniejszej zapadło nowe – inne niż to, którego zmiany sprawa dotyczy – postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po K. J. (1). Sąd odwoławczy w składzie tę sprawę rozpoznającym podziela w całej rozciągłości stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 czerwca 2013 r., IV CSK 2013 r., niepubl., w którym Sąd ten wskazał, że nie jest dopuszczalne wystąpienie na podstawie art. 679 k.p.c. z wnioskiem o zmianę postanowienia spadkowego i merytoryczne orzecanie w tym przedmiocie, gdy oprócz orzeczenia, którego wniosek dotyczy, funkcjonuje w obrocie prawnym drugie (późniejsze) prawomocne postanowienie stwierdzające nabycie spadku w sposób odmienny, a rozpoznanie wniosku prowadziłoby do utrwalenia stanu, w którym nadal istnieją dwa prawomocne orzeczenia stwierdzające nabycie spadku po tym samym spadkodawcy. Podniesiono tam, że wniosek o dokonanie zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku złożony na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. nie zapoczątkowuje nowego postępowania spadkowego, postanowienie o zmianie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku jest bowiem postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku. Pozytywne orzeczenia wydane w postępowaniu nieprocesowym i rozstrzygające sprawę co do jej istoty korzystają z powagi rzeczy osądzonej między wszystkimi uczestnikami w zakresie objętym przedmiotem rozstrzygnięcia (art. 366 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), a ponieważ przedmiot powagi rzeczy osądzonej prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku wyznacza osoba spadkodawcy, postanowienia stwierdzające nabycie spadku po tej samej osobie mają ten sam przedmiot rozstrzygnięcia. Powaga rzeczy osądzonej wyklucza możliwość ponownego rozpoznania tej samej sprawy i jest negatywną przesłanką procesową o charakterze bezwzględny, której zaistnienie w toku postępowania skutkuje niedopuszczalnością wydania orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do jej istoty.

Skoro zatem po wszczęciu postępowania w sprawie niniejszej, a przed jej rozstrzygnięciem, zapadło inne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po K. J. (1), to przysługuje mu powaga rzeczy osądzonej wykluczająca wydanie ponownego orzeczenia merytorycznego w tym samym przedmiocie, a okoliczność tę Sąd odwoławczy zobowiązany jest wziąć pod uwagę z urzędu jako przyczynę nieważności postępowania wymienioną w art. 379 pkt. 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Ponieważ w rzeczywistości od chwili uprawomocnienia się orzeczenia wydanego w sprawie I Ns 54/14 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi prowadzenie postępowania w sprawie niniejszej było niedopuszczalne i niedopuszczalne było również wydanie zaskarżonego postanowienia, zaś postępowanie winno być zostać umorzony w oparciu o art. 355 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd II instancji zmuszony jest uchylić to postanowienie i postępowanie umorzyć, a podstawą prawną takiego rozstrzygnięcia jest art. 386 § 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Nie ulega natomiast wątpliwości, że właściwą drogą prowadzącą do wyjścia z sytuacji istnienia dwóch prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy jest wznowienie postępowania, w którym wydane zostało późniejsze postanowienie, co może stać się także na wniosek zainteresowanego Miasta Ł., które w tym postępowaniu nie brało udziału, oparty na art. 524 § 2 k.p.c. We wznowionym postępowaniu sąd w opisanym powyżej wypadku uchyla wydane w nim późniejsze postanowienie i odrzuca wniosek, albo umarza postępowanie, ponieważ z punktu widzenia podstawy wznowienia postępowania

w postaci kolizji prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku obojętne jest, czy są one zgodne z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym, istotne jest jedynie wydanie późniejszego postanowienia z naruszeniem prawomocności materialnej wcześniejszego prawomocnego postanowienia (tak w uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 10 lipca 2012 r., III CZP 81/11, OSNC Nr 1 z 2013 r., poz. 1). Dopiero wówczas, gdy w obrocie pozostanie tylko wcześniej wydane postanowienie spadkowe, zainteresowani, na rzecz których wydano uchylone orzeczenie w sprawie I Ns 54/14 Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, będą mogli się ewentualnie ubiegać w trybie art. 679 § 1 k.p.c. o wzruszenie prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku po K. J. (1) na rzecz Miasta Ł., powołując sytuujące się na płaszczyźnie prawa materialnego okoliczności, z których wynikać będzie, że dokonane w sprawie I Ns 1036/12 stwierdzenie nabycia spadku jest niezgodne z rzeczywistym stanem faktycznym i prawnym.